

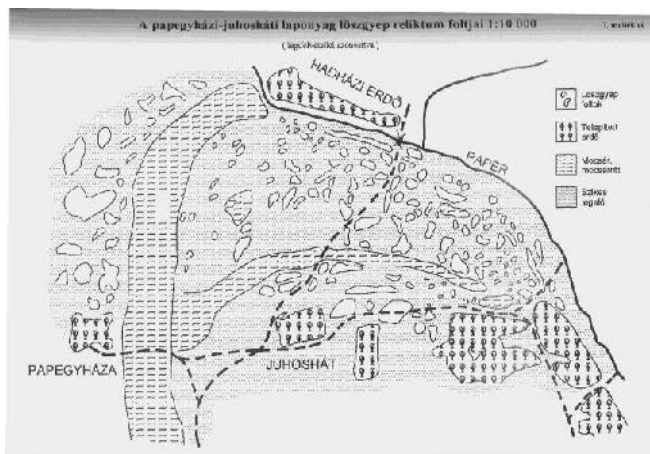
DEGRADÁLÓDÓ HORTOBÁGYI LÖSZGYEPEK KUTATÁSA MAGYAR PÁL SZELLEMÉBEN

Dr. Tóth Albert

Alföldkutatásért Alapítvány

Kulcsszavak: Löszgyepekutatás, Magyar Pál, Fekete Gábor, Erdössztyepp mozaik, Synökológia

A löszgyepekutatás története szorosan összefügg a Hortobágyi Természetvédelmi Kutatótáborok munkájával. E kutatómunkának folytatásaként elkészülhetett 1997-ben a Degradálódó hortobágyi löszpusztagyeppek reliktum foltjainak synökológiai viszonyai című kandidátusi értekezésem. A terepen végzett munka irányításában és az eredmények feldolgozásában két akadémikus, Jakucs Pál és Fekete Gábor mindenben a segítségemre voltak.

1. kép: Löszgyepfoltos térkép

Fekete Gábor akadémikus disszertációm és annak védeése kapcsán az alábbi véleményt fogalmazta meg:

„Érdekes elgondolkozni arról, hogyan is formálódott, mondjuk a húszas, harmincas évektől fogva a Hortobágy vegetációtani, növényföldrajzi képe és a róla alkotott ismeret. Tóth Albert említette, hogy Magyar Pál a korai munkáiban, amelyek tényleg ragyogóak voltak, és a mai napig úgy tartjuk, hogy Magyar Pál volt az, aki az erdészek közül a legmagasabb szintet elérte nem csak növényismeretben és vegetációismeretben, de ökológiában is, a mai napig nagyon nagyra tartjuk őt. Nos, hát ez a Magyar Pál volt az, aki nem csak a hortobágyi szikésekre vetett fényt, vagy derítette fel a kompozíciójukat,

rámutatott arra, hogy van a Hortobágyon másfajta vegetációtípus is, ami nem kimondottan szikes. De legjobb tudásom szerint Magyar Pál nem fedezte fel azokat a löszgyepeket, amelyekről most Tóth Albert a védése során beszámolt. Talán éppen ezért van az, hogy később, amikor Soó Rezső is elkezdett aktívan dolgozni a Hortobágyon, akkor egy olyan képet festett a Hortobágyról, hogy az elsősorban egy nagy kiterjedésű szikes puszta. Igaz, Soó Rezső említi, hogy a mocsarak lecsapolása után másodlagos szikesedés ment végbe nagyon nagy kiterjedésben. Soó Rezső viszont nem vesz tudomást azokról a Magyar Pál munkáiban nyomokban fellelhető utalásokról, hogy más gyepes is voltak, mint szikesek. Amikor én még '53-ban utolsó éves egyetemi hallgatóként Soó Rezsővel kirándultunk a Hortobágyra, akkor ezt a képet kaptam tőle, és vittem magammal tovább, hogy a Hortobágy az egy igen nagy kiterjedésű szikes puszta. Legfeljebb még szikes mocsarak, egy-két maradvány erdőfolt – mint a fehér holló, olyan ritka – található a területén. Érdekes, hogy tíz-húsz évvel később, amikor Zólyomi Bálint elkezdte a löszgyepkutatókat, akkor ő sem jutott el voltaképpen a Hortobágyra. A hajdúsági háton ugyan mutatott ki löszgyep maradványokat, de valahogyan nem tette fel azt a kérdést, hogy nincs-e maradvány löszgyepfolt a Hortobágyon is. Zólyominak ez a hozzáállása annál is érdekesebb, mert ő volt az, aki erdészeti közreműködéssel nagyon intenzíven elkezdte vizsgálni az Újszentmargitai-erdőt. Tudjuk, hogy ezt az erdőt az erdészek találták meg, és ismerték fel őshonosságát. Babos Imre és munkatársai, illetve Tóth Béla Tallós Pállal közösen egy szép dolgozatot is írt, és ez jutott el Zólyomi Bálinthoz is. Ő oda kiment, és kimutatta, hogy ez az Alföldön egykor kiterjedt klímazonális tatárjuharos-tölgyesnek egyfajta sziki változata. Még a molyhos tölgyet is megtalálta. De érdekes, hogy Zólyomi sem kereste a tatárjuharos-tölgyes, illetve a szikes tölgyes peremén azokat a löszfoltokat, amelyek össze vannak növe egymással. Igaz, hogy Zólyomi nagy gondot fordított a magaskórós Galatello-Peucedanum-ra, amiben sztyeppelemek vannak, de ez valami más, ez valami szegélytársulás, nem maga a löszsztyepp rét. És ez annál is feltűnőbb, mert korábban, azt hiszem, 1933-ban, Máthé Imre a szomszédos Ohaton vizsgálta az ottani erdőt és az erdőssztyeppet, és ott egy sereg lösznövényt kimutatott. Én 40-50-re teszem azoknak a fajoknak a számát, amelyek löszfajok.

Így hát nem állt össze a kép, hogy kimondták volna, hogy ez is egyfajta nagyon összefoncsolt, de mégis csak erdőssztyepp-mozaik.

2. kép A löszgyeplombok cönológiai vizsgálata Juhosháton

Annyira még Zólyomiban is benne volt ez a Soó által belediktált kép, hogy a Hortobágy csak egy szikes puszta. És ezt azért mondtam el, mert ennek a kontrasztjában még feltűnőbb az a tudástöbblet, amit Tóth Albert a kandidátusi disszertációjában is bemutat. Ennek alapján ma már egy teljesen más kép alakult ki a Hortobágyról. És én magam most már úgy látom a Hortobágyot, hogy ott ugyanúgy megvan a löszgyep is, még ha erősen erodálódott formában is. Ma már külön, kicsi helyeken maradt meg az erdőkomponens, megint másutt, ezektől szinte elszigetelve a sztyeppkomponens. És még hozzáteszem azt, hogy ha elfogadjuk, bár el kell ismernem, itt nagy viták lesznek még, hogy ez az *Achillea-Festuca pseudovina* gyep, amit Magyar Pál is leírt, ez egyfajta degradációs származéka az egykori löszgyepeknek. Ez még jobban megerősíti azt a feltételezést, hogy egykor a mainál sokkal jobban elterjedtek voltak a löszgyepek, csak ma már degradáltak, átalakultak pseudovínás, de még nem nagyon szikes legelőkké.”

3. kép A Hortobágyi Természetvédelmi Kutatótábor résztvevői megkoszorúzzák Magyar Pál püspökladányi szobrát

IRODALOM:

- Tóth A. (1997): Degradálódó hortobágyi löszpusztagepek reliktum feltjainak synökológiai viszonyai, Kandidátusi értekezés, Kísújszállás, p. 2-111
- Magyar P. (1928): Adatok a Hortobágy növényzociológiai és geobotanikai viszonyaihoz , Erdészeti Kísérletek, Budapest, XXX. kötet
- Magyar P. (1930): Növényökológiai vizsgálatok szikes talajon, Erdészeti Kísérletek, Budapest, p. 237-256
- Juhász-Nagy P. (1979): A környezetvédelem ökológiai alapjai, MTA Biol. Oszt. Közl., Budapest, p. 298-309